

СТАНОВИЩЕ

От проф. Соня Колева Тончева, дм
Ръководител Катедра „Здравни грижи”, ФОЗ, МУ – Варна
Председател на Национален съвет по качество към БАПЗГ
Член на Научното жури, съгласно Заповед на Ректора на
Медицински университет Плевен.

Относно: Присъждане на академична длъжност „Професор“ по „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, шифър 03.01.53

Въз основа на заповед No1477/06.07.2015г. на Ректора на Медицински университет - Плевен съм определена да дам становище относно оценяване на кандидатката **доц. д-р Силвия Стоянова Александрова-Янкуловска, дмн** за заемане на академичната длъжност “Професор” по „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, шифър 03.01.53 за нуждите на Катедра „Общественоздравни науки” към Факултет „Обществено здраве“ на МУ-Плевен.

Представени са всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на научния състав в Медицински университет - Плевен.

1.Образование и професионален път на кандидата

През периода 1990 -1996 кандидатката се обучава в Медицински Университет-Плевен и се дипломира като Магистър по медицина с квалификация Правоспособен лекар. През 2003 година придобива специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“. През периода 2002 -2004 придобива образователна степен Европейски магистър по биотика в престижни университети - Католически Университет-Льовен, Белгия съвместно с Католически Университет-Ниймеген, Холандия, Университета в Базел, Швейцария и Университета в Падуа, Италия. През 2008 година придобива ОНС „Доктор“ в МУ - Плевен по научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, а през 2015 година НС „Доктор на науките“.

Доц. Янкуловска започва научната си кариера в МУ Плевен през 1999 година като асистент в Катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт“. През 2003 година е избрана за старши асистент, а от 2006 -2007е главен асистент в Катедра „Социална и превантивна медицина” През периода 2010 -2013 е Доцент, Ръководител сектор „Медицинска етика“, след което е избрана за Ръководител катедра „Общественоздравни науки“ и Декан на Факултет “Обществено здраве” в МУ-Плевен, каквато е и в момента.

2.Характеристика на изследователската и научно-приложната дейност на кандидата

Основните научни интереси на кандидатката са насочени в няколко основни области:

- Проблеми на биотиката и медицинската етика
- Клинична етична консултация
- Медико-социални проблеми на общественото здраве
- Демографски подходи за изучаване на общественото здраве
- Епидемиология на неинфекциозните заболявания
- Мениджмънт и етика на хосписните грижи
- Управленска и бизнес етика
- Медицинска социология

Доц. д-р Силвия Стоянова Александрова-Янкуловска, дмн участва с 211 общ брой научни трудове, разпределени както следва:

Видове научни трудове	В чужбина	В България с международно участие	В България	Общо
1. Дисертационни трудове, монографии, научни книги, учебни помагала				
дисертации			2	2
монографии, научни книги	4		13	17
учебни помагала	2		16	18
Общо	6		31	37
2. Научни публикации				
в периодични списания	15		50	65
в сборници	9		14	23
Общо	24		64	88
3. Участия в конгреси, конференции и симпозиуми				
	42	16	28	86
Общо	42	16	28	86
ОБЩО	72	16	123	211

Представена е разнообразна и в обем надхвърлящ изискванията научна продукция като от общия брой 211 заглавия 167 са в раздела "Научна дейност" и 44 в раздела "Научна активност". Прави изключително впечатление, че от общо 36 труда - 20 публикации у нас и в чужбина и 16 участия в научни форуми (9 в чужбина и 7 у нас) са свързани с двете дисертации на кандидатката. В най – голямата част на представената научна продукция доц. Янкуловска е самостоятелен автор които представляват 51% , първи автор втори, трети и последващ са останалите 49 %, с което се доказва водещата и роля като изследовател и умението и да работи по актуални проблеми както самостоятелно, така и в авторски колективи.

Широките познания и задълбочените изследователски дирения са дали възможност доц. Янкуловска да обобщи и анализира резултатите от редица важни, някои осъществени за първи път и приложена оригинална методология научни проучвания, да формулира изводи и препоръки, очертаващи приноси с теоретико-познавателно, методично и приложно значение.

Основните научни приноси на кандидатката могат да бъдат обобщени по тематичните направления, по които работи.

1.Проблеми на общественото здраве

• Методи за изучаване и тенденции на общественото здраве

Систематизирани са социалните фактори на ниво обществено и индивидуално здраве и е изяснена ролята им в структурата на социалната история на заболяването. Направено е описание на социологическите методи в социалната медицина с техните силни и слаби страни. Характеризирани са описателните и аналитичните епидемиологични проучвания, както и най-честите грешки при епидемиологичните проучвания. Представени са демографските подходи за изучаване и оценка на общественото здраве. Характеризирани са основните индикатори за изучаване на заболяемостта и заболяемостта с временна нетрудоспособност

(120,121,122,123). Представени са статистически методи за изучаване на общественото здраве в ръководство за преподаватели, изследователи и здравни професионалисти (108,109).

- **Здравно законодателство**

Направен е анализ на Закона за здравето (77,136) в светлината на здравната реформа у нас (26,135). Анализирани са правата на пациента в Закона за здравето в сравнителен план с Декларацията на Световната Медицинска Асоциация за правата на пациента (78,137).

Разгледани са правните и етични проблеми при болни с епилепсия (49,51,87,104).

2. Управление на здравните грижи и здравен мениджмънт

Разгледани са тенденциите и факторите, насърчаващи търсенето на болнични грижи в България (29) и удовлетворението на пациентите, в частност на ревматично болните пациенти (195), от болничните грижи (159). Проучено е влиянието на комуникацията лекар-пациент върху възприемането на лекарските грешки (143) и здравните резултати при кардиохирургично лечение (76), критериите на пациентите за добра лекарска практика (149) и етичните аспекти на приложението на информираното съгласие като балансиращ инструмент на пазара на здравни услуги (156). Проучена и анализирана е динамиката на пазара на труда на медицинските сестри у нас както (34), капацитета за оказване на първични здравни грижи (163) и възможностите за приложение на метода на симулационното моделиране за прогнозиране на потребностите от здравни кадри в България (66,151,157). Анализирани са проблемите в работа на ръководителите по здравни грижи в болничната помощ (62,76,202), препятствията за ефективния мениджмънт на времето (162), подходите за ефективно управление на времето и възможностите им за приложение в практиката (211), както и възможностите на класифицирането на дейностите по здравни грижи за оптимизиране управлението на бюджета на работното време (65). Направено е проучване и критичен анализ на организацията на дейността в хосписите у нас (27,60), удовлетвореността и мотивацията за работа в хосписи у нас (147).

3. История на медицината и етиката

Направен е сравнителен анализ на Кодекса на професионалната етика у нас с Хипократовата клетва, Женевската декларация и Международния кодекс на медицинската етика (24). Разгледано е развитието и са очертани основните проблеми на биоетиката в България (25). Проучено е историческото развитие на концепцията за хосписни/палиативни грижи и са обосновани предпоставките за възникването им (3,39,175,176). Проучен е приносът към историята на медицината на музеят на Мендел в Бърно, Университета в Падуа и музеят по история на науката "Boerhaave" (90,91,92,189). В светлината на етичния дебат около допустимостта на репродуктивното клониране са разгледани историческите корени на евгениката и етичните ѝ измерения (93,192). Разгледани са историческото развитие на възгледите за медицината като изкуство и наука (73).

4. Общи и специални проблеми на медицинската етика

Осъществен е системен анализ на предметната област на етиката. Проучени са културалните различия по отношение на съдържанието на основните принципи в етиката и възгледите по въпросите на началото и края на живота (42,110,111,112,114,116). На базата на натрупаните впечатления и обучение в подходите за анализ на етични казуси на водещи европейски етични школи е поставена методологична основа на етичния анализ у нас (113,115). **Направено е оригинално**

проучване на опита във вземането на етични решения и отношението към етичната консултация на лекарите в университетски и регионални центрове в Северна България (6,14,129,130). Систематизирани са основните сфери на развитие на биоетиката, а именно уважение на автономността на пациента и концепция за информирано съгласие, биоетичния дискурс около началото и края на живота, трансплантационната и изследователска етика и етиката на общественото здраве (85,155) Поставени са за дискусия въпроси във връзка с етичния подход към терминално болни деца и етичните проблеми при интеграцията на децата с увреждания(1,44,101,102,103,127,153).

5.Проблеми на обучението по медицинска етика

Анализирани са проблемите на обучението по биоетика у нас (131) и преимуществата на интерактивните (133) и нетрадиционни подходи като етични кафенета, джобни карти по етични теми, компютърни системи за всекидневно дозирано обучение по етика в клиничната практика (205). **Разработен е оригинален метод за етичен анализ на клинични казуси, приложен е в обучението по медицинска етика на студенти в специалност „Медицина“ и е направен анализ на усвояването му в 5 последователни академични години (2,22,172). Предложена е подробна разработка на оригинален метод за анализ на етични казуси (107) и е направен пример анализ на казус от сестринската практика (8).**

6.Клинична етика

Изяснена е същността и основните модели за осъществяване на клинично етично консултиране (11,170) с особен фокус върху френския модел за предлагане на консултативни услуги (12).

Разработената от авторката оригинална методология за етичен анализ е приложена към разнообразни клинични ситуации (106,7,132,165,13,18,170). Проучен е опитът на лекари от УМБАЛ „Георги Странски“-Плевен и 4 регионални болници в разрешаване на етични дилеми и отношението им към въвеждане на етична консултация (6,14,129,130). Направен е систематичен преглед на най-дискутираните теми в областта на етичното консултиране, представени на 9-тата и 10-тата международни конференции в Мюнхен и Париж (9,10).

7.Управленска и бизнес етика

Разгледани са специфичните особености на бизнес етиката в здравеопазването, проблемите на безопасността на медицинските технологии, разработването на нови медикаменти и взаимоотношенията с фармацевтичните компании (117,118). Направено е сравнение между подходите на биоетиката и бизнес етиката и е аргументирано становището,че принципализмът е водеща теория единствено в биоетиката (33). Представено и дискутирано е явлението “Whistleblowing” в сестринството (72,199)

8.Хосписни и палиативни грижи

Обобщен е световният опит в организацията на хосписните/ палиативните грижи, състава и ролите на членовете на екипите и специфичните аспекти на грижите (44,56,101,102,103,167). Дискутирани са въпроси от философията на палиативните/хосписните грижи (40,41,44), духовните грижи (96,192) и грижите за близките на пациентите (81). Проведено е първото по рода си оригинално всеобхватно комплексно проучване на дейността на хосписите на национално ниво чрез използване на разнообразни официални източници на информация и разработени оригинални

въпросници (1,5,58,60,103). Чрез прецизен критичен анализ е представена реалната картина на развитието на хосписите у нас след приемане на Закона за лечебните заведения до настоящия момент и са проучени основните проблеми и трудности във функционирането им в сравнение с богатия световен и европейски опит (1,4, 59,103).

За пръв път в нашата социално-медицинска литература са представени вижданията и разбиранията на разнообразни групи (обучавани студенти в различни ОКС, персонал и близки на пациенти с терминални заболявания) относно „добрата смърт” и е направена връзка със същността и философията на палиативните грижи (1,31,79,88,103,184). Направено е цялостно систематизирано представяне на развитието на хосписната концепция и свързаните етични проблеми в световен мащаб в Международната енциклопедия по биоетика на реномираното издателство Springer (100).

Приемам представените научни трудове, с които **Доц. д-р Силвия Стоянова Александрова-Янкуловска**, дмн покрива напълно приетите от МУ- Плевен изисквания за присъждане на академична длъжност „Професор”. Нямам критични бележки.

- **Цитирания и импакт фактор**

Доц. д-р Силвия Янкуловска, дмн е представила справка за импакт-фактор на публикациите, който е твърде висок - **общ IF=53,8218, SJR=0.7731**

Кандидатката е представила официално изготвени цитатни справки от Централна медицинска библиотека, МУ-София и Медицинска библиотека, МУ-Плевен, от които са *изключени самоцитирания и повтарящи се цитирания*.

- Общ брой цитирания - 245
- Цитирания в България – 210
- Цитирания в чужбина - 35

- **Проекти**

Представена е авторска справка за участие на кандидатката в 4 научни проекти у нас (3 в МУ- Плевен и 1 в БАН) и 1 в чужбина (Open Society Institute in association with ASPHER Project ,2014, Zagreb, Croatia)

3. Оценка на учебно-преподавателската работа

За периода 2011/2012 до 2014/2015 учебна година представената справка показва висока учебна натовареност, която възлиза на 3440.9 еквивалентни часове. Преподавателската натовареност на кандидатката значително надхвърля изискванията. Основните дейности и отговорности като университетски преподавател на доц. Янкуловска са свързани с :

- Преподаване по Биоетика във всички специалности на МУ-Плевен;
- Преподаване по Управленска и бизнес етика;
- Преподаване по Мениджмънт и етика на хосписните грижи;
- Преподаване по Здравно законодателство;
- Преподаване по Социална медицина и демографска статистика;
- Изследователска работа по проблемите на обучението по биоетика и клиничната етична консултация;
- Изследователска работа по мениджмънт и етика на хосписните грижи и др.

Дод. С. Янкуловска има получени престижни отличия и награди , свързани с научно – изследователската и дейност, членува в 13 национални и международни научни дружества

Научен ръководител на 3 докторанти, от които 2-ма успешно защитили.

Лични впечатления

Познавам лично **доц. Янкуловска**, и считам, че богатият учебно-преподавателски опит, владееенето на два чужди езика, непрекъснатото обучение в престижни образователни институции участието в научни съвети и редакционни колегии у нас и в чужбина са дали възможност тя да оцени правилно съществуващата реалност, да предвиди някои промени, да направи конструктивни предложения с оглед перспективно развитие и да даде препоръки в научната област в която работи. Високата публикационна активност я правят добре позната у нас и в чужбина сред професионалните среди, както и многобройните участия в научни журита в различни университети, изнесени пленарни доклади, участие в национални и международни научни и професионални организации изграждат образа на амбициозен учен, със широки познания и активен принос при разработване на стандарти и политики в системата на здравеопазването.

В заключение: Представена е достатъчно по обем, жанрово разнообразие, тематика и проектни решения продукция, която показва кандидатката **Доц. д-р Силвия Стоянова Александрова-Янкуловска, дмн**. Задълбочените проучвания и предложени стратегии и модели я определят като университетски преподавател с иновативно мислене. Обобщени са приноси с теоретичен и практико-приложен характер, разработени до технологии за конкретно прилагане на организационно, регионално и национално ниво. Зоната на разработките е предимно в областта на медицинската етика, етичните решения в ежедневната клинична практика, общественото здраве и здравните грижи, създаване на собствени иновационни теоретико-приложни системи и модели за обучение, професионална подготовка и отговорност за професионална реализация. Има ясно изявена и отстоявана гражданска и професионална позиция по приоритетни въпроси на здравеопазването в България.

Въз основа на професионалното развитие, научните и учебно-преподавателски постижения и съобразявайки се с критериите на Закона за развитие на академични съста в Република България, правилника към него и правилника за развитие на академичния състав в МУ - Плевен, давам положително становище и убедено предлагам на уважаемото Научно жури **доц. д-р Силвия Стоянова Александрова-Янкуловска, дмн** да придобие академична длъжност „Професор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

23.07.2015г.

Гр. Варна

проф. Соня Тончева, дм

